



ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ  
ATATÜRK ve ÇANAKKALE SAVAŞLARI  
ARAŞTIRMA MERKEZİ  
Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı  
95 nci Yıl Özel Sayısı  
Yıl : 8 Sayı : 8-9 Bahar Güz 2010

**Çanakkale**  
The Turkish  
**Araştırmaları**  
Yearbook of  
**Türk Yıllığı**  
Gallipoli Studies

## ATATÜRK VE ÇANAKKALE SAVAŞLARINI ARAŞTIRMA MERKEZİ

Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi (AÇASAM), 1992 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörlüğü'ne bağlı olarak kurulmuştur. Merkezin amacı, Atatürk'ün Çanakkale Savaşları'ndaki rolü, bu savaşların Türk ve dünya tarihindeki yeri, önemi konularını araştırmaktır. Bu alanda yurt içi ve yurt dışında yayımlanmış, belge ve eserleri toplayıp bir arşiv ve kitaplık oluşturmak, yayınlar yapmak, bilimsel toplantılar düzenlemek ve bu amaçlarla, yurtiçi ve yurtdışındaki resmi kurum ve üniversitelerle işbirliği yapmaktır.

Yukarıdaki amaçlar doğrultusunda Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi bugüne kadar ulusal ve uluslar arası düzeyde çeşitli toplantılar düzenlemiş, bu toplantılarda sunulan tebliğlerin yanı sıra Çanakkale Savaşları tarihiyle ilgili kitaplar da yayımlanmıştır. Bunlar Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Müdürlüğü'nden temin edilebilir.

1999 yılından itibaren, Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi tarafından gerek Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi (ÇOMÜ) ve gerekse diğer üniversite öğrencilerine, Gelibolu Yarımadası Savaş Alanları ve Şehitliklere yapılan gezilerde, olanaklar ölçüsünde rehberlik hizmetleri sunulmaktadır.

Ayrıca Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi, çeşitli resmi ve özel kurumlara, Çanakkale Savaşları Tarihi ve Gelibolu Tarihi Milli Parkı'nı ilgilendiren konularda, danışmanlık hizmetleri de vermektedir.

AÇASAM'ın son etkinliği ise, Çanakkale Savaşları tarihi ve Çanakkale ile ilgili bilimsel araştırmalara yer verecek Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı (The Turkish Yearbook of Gallipoli Studies) adlı, yıllık bir akademik çalışmayı başlatmak olmuştur. Yıllık 18 Mart 2003'te, ilk sayısıyla yayın hayatına başlamıştır.

**ABOUT THE ATATÜRK AND GALLIPOLI CAMPAIGN RESEARCH  
CENTRE  
AT ÇANAKKALE ONSEKİZ MART UNIVERSITY**

The Atatürk and Gallipoli Campaign Research Centre (AÇASAM) was founded in 1992 under the administration of the Rectorate of Çanakkale Onsekiz Mart University (ÇOMÜ). The aim of the Centre is primarily to research all aspects of the Gallipoli Campaign and its significance in Turkish and world history, together with the decisive role played by Mustafa Kemal (Atatürk) in the campaign. We have recently decided to broaden the scope of research coordinated by the Centre to include other aspects of the history of the Çanakkale region, the results of which can be seen in the contents of the present Yearbook.

With these aims in mind, the Centre organises conferences in conjunction with institutions and universities in Turkey and abroad and gathers documents and books from inside and outside Turkey for its archive. AÇASAM also publishes, in English and Turkish, Gallipoli conference proceedings which may be obtained by writing to the address given.

Since 1999, the Centre has been involved in organising and guiding trips to the Gallipoli battlefields and memorials for students at ÇOMÜ and other universities. In addition, the Centre also acts in a consultative capacity to institutions and private organisations on topics related to the Gallipoli Campaign and Gallipoli National Park.

The latest initiative of AÇASAM has been the commencement of an annual academic study, the *Turkish Yearbook of Gallipoli Studies*, that will give space to scholarly historical research into the Gallipoli Campaign and Çanakkale region. The first issue of the Yearbook came out on 18 March 2003. The second issue presents expanded coverage on different aspects that we hope will meet with interest and encourage further inter-disciplinary and inter-university ventures in the future.

**ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ**  
**Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi Müdürlüğü**

**Çanakkale Araştırmaları Türk Yılığ**  
**95 nci Yıl Özel Sayısı**

**Yıl : 8 Sayı : 8-9 Bahar Güz 2010**

|                       |   |
|-----------------------|---|
| <b>SAHİBİ</b>         | Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi<br>Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi<br>Müdürlüğü (AÇASAM) Adına   |
| <b>EDİTÖRLER</b>      | <b>Rektör Prof. Dr. Ali AKDEMİR</b><br><b>Prof. Dr. Ahmet Mete TUNCOKU</b><br>AÇASAM Müdürü<br><b>Yrd. Doç. Dr. Mithat ATABAY</b>   |
| <b>HAKEM KURULU</b>   | <b>Prof. Dr. Musa ÇADIRCI</b><br>Ankara Üniversitesi, DTCF, Ankara.<br><b>Prof. Dr. Ahmet ÖZGİRAY</b><br>Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İzmir (emekli)<br><b>Prof. Dr. İhsan GÜNEŞ</b><br>Anadolu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskişehir<br><b>Prof. Dr. Ali Osman UYSAL</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Prof. Dr. İzzet ÖZTOPRAK</b><br>Ankara Üniversitesi, DTCF, Ankara.<br><b>Prof. Dr. Zafer ÖNLER</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Prof. Dr. Murat TÜRKES</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Doç.Dr. Rüstem ARSLAN</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Yrd. Doç. Dr. Mithat ATABAY</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Yrd. Doç. Dr. Mehmet Fatih YAVUZ</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Yrd.Doç.Dr. Muhammet ERAT</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale.<br><b>Yrd.Doç.Dr.İsmet GÖRGÜLÜ</b><br>Başkent Üniversitesi, Ankara.<br><b>Doç.Dr. Server Özözen KAHRAMAN</b><br>Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi,<br>Çanakkale |
| <b>BU SAYIDA ÖZEL</b> |   |

**ISBN 975- 8100.30.0**

**ÇANAKKALE ARAŞTIRMALARI TÜRK YILLIĞI**  
**95 NCİ YIL ÖZEL SAYISI**  
**İÇİNDEKİLER**

|   |            |
|---|------------|
| <b>SUNUŞ</b> .....  | <b>1</b>   |
| <b>Çanakkale 1915'e Sahip Çıkabilmek</b> .....  | <b>3</b>   |
| Ahmet Mete TUNCOKU  |            |
| <b>Çanakkale</b> .....  | <b>9</b>   |
| Turgut ÖZAKMAN  |            |
| <b>Çanakkale Muharebelerinin ve Komutan Kadrosunun</b><br><b>Türk Kurtuluş Savaşına Etkileri</b> .....  | <b>13</b>  |
| İsmet GÖRGÜLÜ   |            |
| <b>Çanakkale Muharebelerinde Gelibolu ve Civarı</b> .....   | <b>33</b>  |
| Ahmet ESENKAYA  |            |
| <b>Dardanos Tabyasında Savaş Alanı Arkeolojisi ve Sonuçları</b> .....   | <b>57</b>  |
| Reyhan KÖRPE  |            |
| <b>Çanakkale Savaşlarına Sualtından Bir Bakış</b> .....   | <b>91</b>  |
| H.Bariş ÖZALP   |            |
| <b>Gerçekleşmeyen Bir Fransız Teşebbüsü: Çanakkale-</b><br><b>İzmir Demiryolu</b> .....   | <b>111</b> |
| M. Mustafa KULU   |            |
| <b>Gelibolu Vilayetinin Tarihi Coğrafyası</b> .....   | <b>125</b> |
| Mithat ATABAY   |            |
| <b>Sözlü Tanıkların Dilinde Çanakkale'de Öğretmen</b><br><b>Yetiştiren Kurumların Tarihi (1915-1992)</b> .....  | <b>161</b> |
| Selçuk UYGUN  |            |
| <b>1909,1913 ve1914 Tarım İstatistiklerine Göre Osmanlı</b><br><b>Devleti Son Döneminde ve Kale-i Sultaniye Sancağı'nda</b><br><b>Tarımın Değerlendirilmesi</b> ..... | <b>195</b> |
| Okan YAŞAR  |            |
| <b>Kitap Tanıtımı: Haydar Mehmet Alganer'in Çanakkale</b><br><b>Kara Savaşları Günlüğü</b> .....  | <b>233</b> |
| Ahmet ESENKAYA  |            |

Baskı

**Pozitif Matbaa**

Çamlıca Mah. 145. Sk. No: 10/16, 06200Yenimahalle / Ankara  
Tel: 0312 397 00 31 • [pozitif@pozitifmatbaa.com](mailto:pozitif@pozitifmatbaa.com)

## SUNUŞ

2010, Çanakkale Savaşlarının 95'nci yıldönümüne rastladığı için, **Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı'nın** 8 ve 9'uncu sayılarını tek bir ciltte ve özel sayı olarak sunmaya karar verdik.

Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını Araştırma Merkezi olarak bu yıl ayrıca, iki önemli bilimsel etkinliğe de ev sahipliği yaptık. İlk olarak 08 Ocak 2010 tarihlerinde Türkiye Barolar Birliği ile birlikte Uluslararası Atatürk'ü Çağdaş Yorumlama ve Anma Programı kapsamında **Çanakkale 1915, Mustafa Kemal Atatürk ve Modern Türkiye** konulu bir Panel ve Çanakkale Savaşları'nda Hava Harekatı Fotoğrafları Sergisini gerçekleştirdik. Daha sonra da 24 – 26 Mayıs 2010 tarihlerinde; Genelkurmay Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı (ATASE) ile **95 nci Yıldönümünde Çanakkale Muharebeleri ve ATATÜRK** konulu sempozyum yapıldı. Her iki etkinlikte, Atatürk ve Çanakkale Savaşları konusunun çeşitli yönleri bilimsel olarak ele alınıp tartışıldı.

Yıllığımızın bu özel sayısına da, bize ulaşan çok sayıda çalışmalar arasından seçtiğimiz yazıları aldık. Bunu yaparken; konusunda uzman kişilerden, Çanakkale Savaşları Tarihi'ne bilimsel, yeni ve özgün bir bakış ya da yorum getirecek çalışmalara öncelik verdik.

Araştırmacı yazar Sayın Turgut ÖZAKMAN, **Çanakkale** başlıklı yazıları ile yıllığımıza onur konuğu olarak katkıda bulundular. Aynı şekilde, Sayın İsmet GÖRGÜLÜ' de; **Çanakkale Muharebelerinin ve Komuta Kadrosunun Türk Kurtuluş Savaşı'na Etkileri** konulu önemli çalışmaları ile katıldılar.

Yıllığımızın bu özel sayısında ayrıca; değerli araştırmacıların ilgi ve beğeniyle okuyacağınıza inandığımız değerli araştırma – incelemeleri de yer almaktadır. Sizlere sunduğumuz bu çalışma ile temel amacımız olan; **Çanakkale Savaşlarının bilimsel, yansız ve doğru bir şekilde araştırılıp bilinmeyen yönlerine ışık tutmak** ilkemiz doğrultusunda, biraz olsun katkıda da bulunabildiğimize inanıyoruz.

Yıllığımızın bu sayısının hazırlanıp yayınlanmasında; değerli çalışmalarıyla bizlere destek veren araştırmacılar başta olmak üzere, emeği geçen herkese en içten teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Saygılarımızla...

**Prof. Dr. Ahmet Mete TUNCOKU**

Atatürk ve Çanakkale Savaşlarını  
Araştırma Merkezi Müdürü

